

Konkreettisilla toimilla ja päitä laskemalla kohti media-alan tasa-arvoa

*Maria Edström & Ragnhild Mølster (toim.)
(2014) Making Change. Nordic Examples
of Working Towards Gender Equality in the
Media. Göteborg: Nordicom, 216 s.*

Sukupuolten välisen tasa-arvon katsotaan toteutuvan Pohjoismaissa paremmin kuin keskimäärin muualla maailmassa. *World Economic Forum*in vuosittaisen *Gender Gap* -tasa-arvoindeksin mittauksissa Islanti, Suomi, Norja ja Ruotsi ovat pitkään hallinneet neljää kärkisijaa, ja myös Tanska on sijoittunut kahdeksan tasa-arvoisimman maan joukkoon. Vaikka vuoden 2014 *Gender Gap* -indeksin mukaan kaikki viisi Pohjoismaata ovat onnistuneet kuroma an umpeen yli 80 prosenttia naisten ja miesten välisestä tasa-arvokuilusta, löytyy Pohjoismaista yhä paljon sellaisia sektoreita, jossa naisilla ja miehillä ei ole keskenään samanlaisia työskentelyn, vaikuttamisen ja kuulluksi tulemisen mahdollisuuksia. Yksi näistä miehisen vallan linnakkeista on media-ala. Tähän ongelmaan on kiinnittänyt huomion Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen viestintätutkimuksen dokumentointikeskus Nordicom, joka järjesti vuoden 2014 aikana *Nordic Gender and Media Forum* -projektin pyrkimyksenään vahvistaa median tasa-arvoisuutta Pohjoismaissa. Projektin tuloksena syntyi *Making Change. Nordic Examples of Working Towards Gender Equality in the Media* -teos, joka nimensä mukaisesti esittelee konkreettisia toimia ja hankkeita, joilla media-alan tasa-arvoisuutta on pyritty lisäämään Pohjoismaissa.

Mediasta ja sukupuolesta puhuttaessa tulee helposti mieleen valmiit mediatuotteet kuten elokuvat, lehtijutut tai tietokonepelit sekä niiden tarjoamat nais- ja miesrepresentaatiot. Media-alan tasa-arvo-ongelmiin pureutuva *Making Change* tarjoaakin näkö-

kulmansa puolesta mielenkiintoisen lisän usein kovin sisältökeskeiseen tutkimuskirjallisuuteen. Teos keskittyy tarkastelemaan media-alalla vallalla olevia sukupuolittuneita käytäntöjä ja sivuaa vain pintapuolisesti näiden käytäntöjen vaikutuksia mediasisältöjen tasa-arvoisuuteen. Teoksen tavoitteena ei ole toimia oppikirjana tai metodioppaana vaan alustana, jolla ihmiset median eri osaluilta keskustelevat muutoksen mahdollistavista strategioista. Internetissä ilmaiseksi saatavilla oleva teos onkin mitä ilmeisimmin tarkoitettu ensisijaisesti inspiraatioksi media-alalla työskenteleville henkilöille.

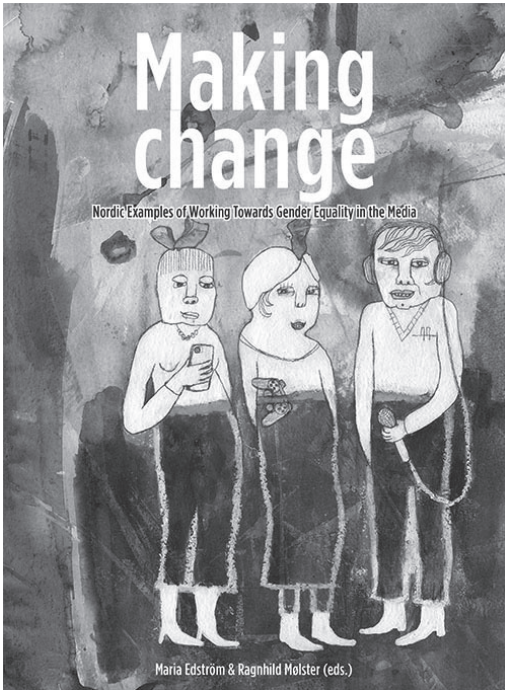
Making Change jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäinen sisältää yleiskatsauksia sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta pohjoismaisen median eri sektoreilla sekä konkreettisia esimerkkejä hyvistä käytännöistä ja projekteista, joilla tasa-arvoisempaa mediaa on pyritty tuottamaan. Kirjoitukset on jaoteltu elokuvaa, journalismia, tietokonepelejä ja mainontaa sekä erilaisia mediarajat ylittäviä hankkeita käsitteleviin osioihin. Teoksen toinen osa sisältää ensimmäisessä osassa käsiteltävien media-alojen sukupuolijakaumia kuvaavia tilastoja, yhteenvetoja *Nordic Gender and Media Forum*-projektissa järjestetyistä seminaareista sekä listauksen pohjoismaisista mediaa ja sukupuolta käsittelevistä väitöskirjoista.

Teoksessa julkaistujen tekstien kirjoittajiksi on valikoitu laaja joukko eri puolilla mediakenttää vaikuttavia ihmisiä eri asemilla työskentelevistä media-alan ammattilaisista tutkijoihin ja ruohonjuuritason aktivisteihin. Erilaisista lähtökohdista asiaa tarkastelevien henkilöiden mukaan ottaminen on mahdollistanut aiheen käsittelyn melko monipuolisesti eri medioiden osalta. Esimerkiksi journalismia tarkastelevassa osiossa on yhteensä seitsemän kirjoitusta, jotka käsittelevät muun muassa naisten ja miesten jakautumista eri tehtäviin pohjoismaisella journalismialalla, tanskalaista naisjohtajuuden K2-verkostoa, norjalaisen televisiotyöntekijän omakohtaisia kokemuksia media-alan tasa-arvoisuudesta sekä *Västerbottens-Kuriren*-sanomalehden ja *Västerbottensnytt*-paikallistelevisioutisten toimituksien toimia tasa-arvon lisäämiseksi

omalla työpaikallaan. Teoksen suurimmaksi rikkaudeksi voikin nähdä tasa-arvo-ongelmien ja niiden ratkaisemiseksi tehtyjen toimien tarkastelemisen monelta suunnalta. Teoksessa ei kuitenkaan perustella, miksi juuri elokuva, journalismi, tietokonepelit ja mainonta ovat valikoituneet tarkastelun kohteiksi. Esimerkiksi journalismia käsittelevässä osiossa keskitytään lähinnä uutistuotantoon, ja muutamissa kirjoituksissa käsitellään myös television sukupuolittuneita käytäntöjä uutistuotannon näkökulmasta, mutta viihteellisempään lehdistöön tai televisiotuotantoon ei teoksessa pureuduta. Myös internet on rajattu tarkasteltavien aiheiden ulkopuolelle. Monet kirjoittajista kyllä mainitsevat internetin joko voimavarana tai naisiin kohdistuvan yleistyneen vihapuheen kautta, mutta kirjaa lukiessa jää kuitenkin kaipaamaan laajempaa pohdintaa internetin tarjoamista uudentilaisista mahdollisuuksista ja haasteista tasa-arvoisempaa mediaa tuottaessa. Erilaisten mediamuotojen käsittely kaikenkattavasti on yhden kirjan puitteissa toki mahdotonta, mutta *Making Change* -teoksen rajaus vaikuttaa joka tapauksessa melko suppealta ja olisi kaivannut tuekseen perustelua.

Toisaalta aiheiden ja näkökulmien monipuolisuus tuottaa jo nyt yhden teoksen suurimmista ongelmista. Teoksen ensimmäinen osa koostuu kaiken kaikkiaan 29 tekstistä, jotka ovat yhdestä seitsemään sivua pitkiä. Kunkin median kohdalla erilaiset yleiskatsaukset, tutkimusten esittelyt sekä eri maiden käytäntöjen ja tehtyjen hankkeiden esittelyt vuorottelevat. Yksittäiset kirjoitukset jäävät lyhyiksi puheenvuoroiksi, eikä eri näkökulmista kirjoitettujen tekstien välille rakennu juurikaan keskustelua, toisin kuin teoksen tavoitteena on ollut. Ehjemmän ja yhtenäisemmän kokonaisuuden olisi voinut saada aikaiseksi esimerkiksi laajemmilla ja selkeämmin aiheeseen ohjaavilla johdannoilla kunkin median kohdalla.

Teoksen toinen osa tilastoineen tarjoaa mielenkiintoisen taustamateriaalin ensimmäisen osan teksteille, mutta kuten kirjan toimittajat toteavat, maiden erilaiset tilastointitavat ja sukupuolen huomioon otavien tilastojen puute vaikeuttavat maiden

keskinäistä vertailua. Erityisesti pelialalla tiedonkeruutavat vaihtelevat maiden välillä suuresti. Tilasto-osio toimii kuitenkin hyvin muutoksen tarpeen perusteluna tarjoamalla suuntaa antavaa tietoa pohjoismaisten naisten ja miesten sijoittumisesta eri media-alojen tuotannoissa. Vertailukelpoisimmat tiedot on saatu kerättyä elokuva-alalta, ja elokuvatuotannon osalta pystyykin parhaiten vertailemaan eri Pohjoismaiden tilannetta ja mahdollisten tasa-arvoa lisäämään pyrkivien toimien vaikutusta. Esimerkiksi Ruotsin elokuvainstituutin ja Suomen elokuväsäätiön edustajien kirjoitukset asettuvat mielenkiintoiseen valoon tilastojen rinnalla. Marjo Valve toteaa kirjoituksessaan, ettei Suomen elokuvainstituutilla ole varsinaista ohjelmaa tasa-arvon lisäämiseksi suomalaisella elokuva-alalla. Valve siirtää kokonaisvastuuta pois rahoittajien harteilta ja puhuu tietoisuuden lisäämisen puolesta. Johan Fröberg taas esittelee kirjoituksessaan Ruotsin elokuvainstituutin valitsemaa rahoituksen sukupuolikiintiömallia. Kiintiöiden käyttäminen taidealalla jakaa mielipiteet voimakkaasti puolesta ja vastaan, mutta

tosiasia tilastojen valossa on se, että naisten prosentuaalinen osuus elokuvien ohjaajista, käsikirjoittajista ja tuottajista on Suomessa laskenut 2000-luvun loppupuolella, kun taas Ruotsissa naisten osuus vastaavissa tehtävissä on ollut nousussa. Aika tulee näyttämään, riittääkö päiden laskeminen ja tietoisuuden lisääminen ratkaisemaan suomalaisen elokuva-alan tasa-arvo-ongelmaa.

Parasta antia *Making Change* -teoksessa ovat kuvaukset erilaisista hankkeista, joilla tasa-arvoisempaa mediaympäristöä on yritetty saavuttaa. Erityisesti mainitsemisen arvoisia ovat Sara Lindqvistin ja Elfrida Bergmanin "*Queering Sápmi – indigenous stories beyond the norm*" sekä Nevin Erönden ja Andrea Hasselagerin "*Empowering girls through technology*" -kirjoitukset. Niissä tasa-arvo-ongelmaa lähestytään teoksen muista teksteistä poiketen laajemmin nostaten esiin sukupuolen lisäksi myös muita identiteettiä koskevia asioita, jotka vaikuttavat henkilöiden asemaan ja mahdollisuuksiin saada tasa-arvoista kohtelua mediassa. *Queering Sápmi* -hankkeen lähtökohtana oli elämäntarinoihin keskittyvän valokuvaprojektin avulla nostaa tietoisuutta saamelaisen seksuaalivähemmistöjen olemassaolosta. Valokuvaprojekti laajeni myöhemmin erilaisten toimien kautta sosiaalista muutosta laajemmin tavoittelevaksi hankkeeksi. Erönden ja Hasselagerin *Game Girl Workshop* taas tarjoaa teini-ikäisille tytöille mahdollisuuden kokeilla itse pelien suunnittelemista ja tekemistä. Hanke on perustettu vastauksena pelimaailmaa hallitsevalle valkoisen länsimaisen miehen perspektiiville, ja Erönde ja Hasselager ovat kotimaansa Tanskan lisäksi järjestäneet *Game Girl Workshoppeja* tähän mennessä myös Palestiinassa. Teoksesta olisi suonut löytyvän enemmän edellä mainittujen kaltaisia kirjoituksia ja kuvauksia hankkeista, joissa tasa-arvo-ongelmien nähdään koskettavan sukupuolen lisäksi myös muita identiteettiä koskevia asioita.

Kaiken kaikkiaan *Making Change* tarjoaa mielenkiintoisen kuvauksen pohjoismaisen median tasa-arvon tilasta sekä erilaisista toimista, joilla naisten ja miesten yhtäläisiä vaikuttamisen, työskentelyn ja ääneen pääsemisen mahdollisuuksia mediassa on pyritty

parantamaan. Teokseen valikoitujen medioiden osalta aihetta käsitellään monipuolisesti, mutta teos jättää joiltain osin kysymyksiä ilmaan. Erityisesti tasa-arvon käsitettä olisi voinut laajentaa enemmän sukupuolen ulkopuolelle, ja myös internetin osalta tehdyt avaukset olisivat kaivanneet laajempaa käsittelyä. Teos toimii kuitenkin hyvin ajatusten herättäjänä. Tilasto-osuudesta käy ilmi, että lähes kaikilla tarkastelluilla osaluueilla on vielä töitä tehtävänä tasa-arvon saavuttamiseksi. Koska suurin osa teoksessa esiteltävistä hankkeista ja projekteista on toteutettu Ruotsissa, soveltuu kirja erityisen hyvin muiden maiden media-alan opiskelijoille ja työntekijöille tarjoamaan esimerkkejä erilaisista vaikuttamisen mahdollisuuksista tasa-arvoisempaa mediamaailmaa rakentamassa.

Titta Karlstedt